

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

HOÀNG THỊ KIM LIÊN

LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN
Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG HIỆN NAY
TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ
NGÀNH: CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC
Mã số: 9229008

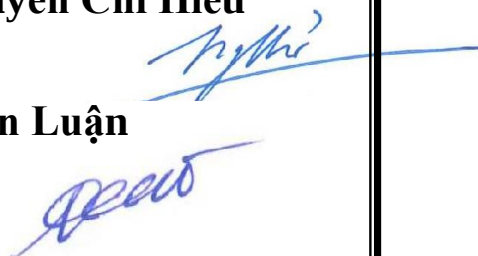
HÀ NỘI - 2025

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học: 1. PGS.TS. Nguyễn Chí Hiếu

2. TS. Đặng Văn Luận

Phản biện 1: PGS.TS. Lê Xuân Thủy

Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Phản biện 2: PGS.TS. Nguyễn Thị Thọ

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Phản biện 3: PGS.TS. Nguyễn Sỹ Trung

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

**Luận án được bảo vệ trước Hội đồng đánh giá luận án
cấp Học viện họp tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Vào hồi 14h giờ 00 ngày 10 tháng 11 năm 2025

**Có thể tìm hiểu luận án tại Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Lối sống là tổng hòa các phương thức sống cơ bản, ổn định của các chủ thể (dân tộc, giai cấp, tầng lớp, nhóm xã hội) và các cá nhân, được hình thành gắn liền với một phương thức sản xuất nhất định, biểu hiện ở mục tiêu, lý tưởng, thái độ sống, tinh thần, trách nhiệm giải quyết các mối quan hệ trên tất cả các lĩnh vực, hoạt động sống cơ bản của con người trong những điều kiện của một hình thái kinh tế - xã hội nhất định. Là một bộ phận chủ yếu của đời sống tinh thần của xã hội, lối sống phản ánh trình độ và sự tiến bộ mang tính nhân văn trong nền văn hóa tinh thần của dân tộc và nhân loại. Đối với nước ta, xây dựng, phát huy lối sống tích cực chính là góp phần xây dựng nền văn hóa và phát triển con người toàn diện. Đảng ta khẳng định: “Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hóa, con người Việt Nam thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc”.

Ở nước ta hiện nay, lối sống đang chịu tác động bởi nhiều yếu tố khách quan và chủ quan. Trong kỷ nguyên số, nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội đã và đang thay đổi phương thức tổ chức, vận hành, những thời cơ và nguy cơ luôn đặt ra đối với các giai tầng trong xã hội nhất là thế hệ trẻ. Việt Nam đang tiến hành chuyển đổi số trên nhiều lĩnh vực nhằm phát triển lực lượng sản xuất, thiết lập quan hệ sản xuất và kiến trúc thượng tầng phù hợp, nhiều vấn đề được đặt ra thế hệ trẻ phải thích ứng và giải quyết. Một trong những vấn đề đó là sử dụng mạng xã hội như thế nào, nhận thức về tác động, ảnh hưởng của mạng xã hội đối với mọi mặt của người trẻ ra sao, cần phải làm gì để phát huy mặt tích cực và hạn chế mặt tiêu cực của mạng xã hội. Từ những nhận thức về mạng xã hội, những người trẻ, trong đó có sinh viên sẽ tạo dựng lối sống cho mình và góp phần xây dựng cộng đồng xã hội văn minh tiến bộ và phát triển bền vững.

Trên thực tế, mạng xã hội đã và đang mang đến cho sinh viên nguồn thông tin vô tận, mở ra nhiều cơ hội học hỏi kiến thức và trau dồi kỹ năng mềm, nâng cao nhận thức chính trị - xã hội, làm phong phú đời sống tinh thần, tăng cường sự “kết nối”, mở rộng quan hệ xã hội từ đó hoàn thiện lối sống phù hợp trong bối cảnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế. Tuy nhiên, trước những thông tin *đa chiều* từ môi trường này, rất dễ dẫn đến nguy cơ gây nghiện, phụ thuộc vào mạng xã hội, ảnh hưởng đến sức khỏe, làm giảm tương tác xã hội trực tiếp, đặc

biệt là những thông tin thiếu kiểm chứng, sai lệch, độc hại cũng gây ra những thách thức lớn, ảnh hưởng tiêu cực đến hình thành lối sống, nhân cách của sinh viên nói chung và sinh viên ở thành phố Đà Nẵng nói riêng.

Thực trạng lối sống sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội trong thời gian qua bên cạnh những mặt tích cực, còn nhiều bất cập, hạn chế, thể hiện ở việc thiếu lý tưởng và khát vọng cống hiến, vươn lên trong học tập, rèn luyện; thờ ơ trước các vấn đề chính trị - xã hội của đất nước, chưa tích cực trong các hoạt động vì lợi ích cộng đồng; có biểu hiện của lối sống thực dụng, cá nhân, vị kỷ, chưa thể hiện ý thức trách nhiệm cao với những sản phẩm văn hóa thiếu lành mạnh đang lan truyền mạnh mẽ trên mạng xã hội... Nghị quyết đoàn Thanh niên cộng sản (TNCS) Hồ Chí Minh - Đại học Đà Nẵng lần thứ VI (2022 -2027) đã thẳng thắn nêu rõ: “vẫn còn một bộ phận không nhỏ đoàn viên thanh niên là sinh viên bị ảnh hưởng của văn hóa ngoại lai, có lối sống thực dụng, sống gấp, sống thử. Các hành vi lệch chuẩn đạo đức trong nhà trường có xu hướng gia tăng như: lười nhác trong học tập, gian lận trong thi cử, thiếu tôn trọng thầy cô, chưa ý thức chấp hành nội quy nhà trường và pháp luật của Nhà nước...”. Bên cạnh đó, những năm gần đây ở nước ta, sự suy thoái về đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên; sự xuống cấp của một số phương diện đạo đức xã hội, hiện tượng tham nhũng, lãng phí, tệ nạn xã hội và nhất là tội phạm công nghệ, lừa đảo qua mạng xã hội ngày càng diễn biến phức tạp đã và đang tác động mạnh mẽ, đa chiều đến lối sống của sinh viên.

Thực tế đó đặt ra vấn đề cần phải nghiên cứu lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội, từ đó có định hướng, giáo dục kịp thời góp phần xây dựng được những người chủ tương lai phát triển toàn diện vừa có “đức”, vừa có “tài”, tạo nền tảng, động lực để đất nước vươn mình, bước vào kỷ nguyên mới. Tổng Bí thư Tô Lâm trong bài phát biểu tại buổi gặp mặt nhân ngày Nhà giáo Việt Nam ngày 18/11/2024 đã có gọi mở đối với lĩnh vực giáo dục, ưu tiên hàng đầu hiện nay là “tập trung xây dựng con người xã hội chủ nghĩa. Chú trọng giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống, tri thức pháp luật và ý thức công dân”. Với những lý do trên, nghiên cứu sinh lựa chọn đề tài: ***“Lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội”*** làm nội dung nghiên cứu trong luận án Tiến sĩ Chủ nghĩa xã hội khoa học.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Làm rõ những vấn đề lý luận và thực trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội; từ đó, đề xuất giải pháp cơ bản phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội đến năm 2030.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến vấn đề lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội, trên cơ sở đó chỉ ra hướng tập trung nghiên cứu của luận án.

- Làm rõ một số vấn đề lý luận về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội.

- Phân tích thực trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội và làm rõ những vấn đề đặt ra hiện nay.

- Đề xuất phương hướng và giải pháp cơ bản phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội đến năm 2030.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Luận án nghiên cứu lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Về hướng tiếp cận tên luận án: Lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay chịu sự tác động của mạng xã hội (tích cực, tiêu cực) cụ thể như thế nào.

Về nội dung nghiên cứu: Lối sống của sinh viên là một phạm trù rộng, biểu hiện rất đa dạng, phong phú. Trong khuôn khổ của luận án tiến sĩ, nghiên cứu sinh tập trung vào nghiên cứu lối sống của sinh viên biểu hiện trên một số hoạt động chủ đạo như: học tập, nghiên cứu khoa học (NCKH), rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp trong tương lai; biểu hiện thông qua thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội; biểu hiện qua hoạt động văn hóa tinh thần; biểu hiện qua hoạt động giao tiếp, ứng xử hằng ngày và trong các mối quan hệ xã hội cụ thể.

Về địa bàn nghiên cứu và đối tượng nghiên cứu, khảo sát: Luận án nghiên cứu lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng (bao gồm sinh viên

là người Đà Nẵng và người đến từ các tỉnh thành khác trên phạm vi cả nước) trước tác động của mạng xã hội qua khảo sát tại 5 trường đại học gồm: Trường Đại học Bách khoa; Trường Đại học Kinh tế; Trường Đại học Sư phạm; Trường Đại học ngoại ngữ; Trường Đại học Sư phạm kỹ thuật thuộc Đại học Đà Nẵng (ĐHĐN). Đây là những trường đại học tiêu biểu và tập trung phần lớn sinh viên ở thành phố Đà Nẵng với tất cả các khối ngành đào tạo.

Về thời gian nghiên cứu: các số liệu thứ cấp phục vụ nghiên cứu của luận án được giới hạn từ năm 2015 đến nay (kể từ đại hội Đảng bộ lần thứ V của ĐHĐN năm 2015 đến ngày 30/6/2025), giải pháp là cho Đà Nẵng mới sau sáp nhập từ 01/7/2025 có giá trị đến năm 2030.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

4.1. Cơ sở lý luận

Luận án dựa trên những quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về lối sống, lối sống thanh niên, sinh viên. Quan điểm của Đảng và Nhà nước về mạng xã hội và quản lý mạng xã hội trong tình hình mới.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Luận án được thực hiện trên cơ sở phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác - Lênin, đây là phương pháp chủ yếu được sử dụng xuyên suốt trong quá trình nghiên cứu nhằm phát hiện vấn đề có tính chính trị - xã hội của luận án. Đồng thời, luận án sử dụng kết hợp các phương pháp cụ thể sau:

- Các phương pháp: *kết hợp lịch sử và logic, phân tích và tổng hợp, diễn dịch và quy nạp* được sử dụng chủ yếu để tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án; làm rõ hệ thống các khái niệm chủ yếu trong luận án; phân tích thực trạng, làm rõ nguyên nhân của những ưu điểm, hạn chế và những vấn đề đặt ra về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

- Các phương pháp: *tổng kết thực tiễn, khảo sát thực tế, điều tra xã hội học, phỏng vấn* được sử dụng để thu thập các tài liệu, khảo sát, làm rõ thực trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

- Các phương pháp nêu trên được sử dụng để đánh giá thực trạng và đề xuất các giải pháp phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội trong thời gian tới.

5. Đóng góp mới của luận án

Xây dựng quan niệm, yếu tố quy định lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

Luận án đã khảo sát, làm rõ thực trạng lối sống tích cực và tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội; luận giải những vấn đề đặt ra đối với lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trong thời gian tới.

Luận án đã đề xuất được một số nhóm giải pháp có tính mới, sát với thực tiễn mang tính đặc thù của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng, có thể áp dụng để phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội đến năm 2030.

6. Ý nghĩa của luận án

6.1. Ý nghĩa lý luận

Góp phần làm rõ, bổ sung và phát triển lý luận về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội dưới góc độ chính trị - xã hội.

Kết quả nghiên cứu của luận án góp phần tạo cơ sở, luận cứ khoa học cho các nhà trường, cán bộ Đoàn thanh niên, Hội sinh viên ở Việt Nam nói chung và ở thành phố Đà Nẵng nói riêng trong phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

6.2. Ý nghĩa thực tiễn

Kết quả nghiên cứu của luận án có thể dùng làm tài liệu tham khảo trong nghiên cứu, giảng dạy, tuyên truyền các vấn đề liên quan đến lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Luận án được triển khai trong thực tiễn sẽ phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, góp phần thiết thực vào việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ Quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa (XHCH).

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần Mở đầu; Kết luận; Danh mục các công trình của tác giả đã công bố; Danh mục tài liệu tham khảo và Phụ lục, Luận án gồm 4 chương và 8 tiết.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN NỘI DUNG LUẬN ÁN

1.1. NHỮNG CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU TIÊU BIỂU LIÊN QUAN ĐẾN NỘI DUNG LUẬN ÁN

1.1.1. Các công trình nghiên cứu tiêu biểu liên quan đến vấn đề lý luận về lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, nghiên cứu về lối sống, lối sống của sinh viên và biểu hiện lối sống của sinh viên

Về lối sống: tiêu biểu như: G.Glezer, V.Đôborianóp, Thanh Lê, Võ Văn Thắng, Nguyễn Ngọc Hà, Hoàng Anh. Các nhà khoa học đã đưa ra các quan niệm khác nhau về lối sống, khắc họa được những đặc điểm cơ bản của lối sống, tiêu chuẩn lối sống con người Việt Nam. Tuy nhiên, do cách tiếp cận khác nhau nên chưa có một khái niệm thống nhất về lối sống.

Về lối sống của sinh viên và biểu hiện lối sống của sinh viên, các công trình nghiên cứu tiêu biểu của các tác giả như: Diane Tillman, Nguyễn Thị Thanh Hà, Trần Quốc Thành, Nguyễn Thị Tâm. Các giả đã đưa ra khái niệm lối sống sinh viên, biểu hiện lối sống sinh viên ở một số hoạt động từ học tập đến các sinh hoạt hằng ngày.

Thứ hai, nghiên cứu tiêu biểu về mạng xã hội và tác động của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên.

Về mạng xã hội, các tác giả Thomas. L. Friedman, Howard Rheingold, Sophie Tan-Ehrhardt, Ryan Holiday, Lương Khắc Hiếu và cộng sự. Các nghiên cứu tập trung làm rõ quan niệm của mạng xã hội, vai trò của mạng xã hội, chủ thể của mạng xã hội.

Về tác động của mạng xã hội đến lối sống sinh viên, các nhà khoa học tiêu biểu: Christy M.K. Cheung và cộng sự, Nhâm Phong Tuấn và cộng sự, Adrian David Cheok và cộng sự, Peter Townsend, các nghiên cứu đã đưa ra những luận chứng, tiến hành khảo sát, từ đó chỉ ra các tác động tích cực và tiêu cực của mạng xã hội đến tất cả mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có lối sống sinh viên trên thế giới và ở Việt Nam.

Thứ ba, nghiên cứu tiêu biểu về các yếu tố quy định đến lối sống sinh viên trước tác động của mạng xã hội Có thể kể đến một số nghiên cứu tiêu biểu của các tác giả như: Huỳnh Khải Vinh, Đinh Thị Giang, Nguyễn Thị Mỹ Linh, các tác giả đã tập trung làm rõ các yếu tố chính trị, kinh tế, văn hóa, công nghệ truyền thông, gia đình, nhà trường, xã hội là những yếu tố có ảnh hưởng, quy định lối sống sinh viên.

1.1.2. Các công trình nghiên cứu tiêu biểu liên quan đến thực trạng về lối sống của sinh viên nói chung và sinh viên ở thành phố Đà Nẵng nói riêng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, nghiên cứu về thực trạng lối sống của sinh viên, các tác giả Phạm Hồng Tung, Lưu Minh Văn và cộng sự, Lê Xuân Giang, các nghiên cứu đã chỉ ra thực trạng biến đổi lối sống thanh niên, sinh viên, trong đó, một số khảo sát đã chỉ ra mặt tích cực và tiêu cực trong đạo đức lối sống sinh viên ở một số trường đại học ở Việt Nam hiện nay.

Thứ hai, nghiên cứu về thực trạng lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, các công trình nghiên cứu tiêu biểu của các tác giả Mustafa I. M. Eid và cộng sự, Nguyễn Thị Lan Hương và cộng sự, Nguyễn Lan Nguyên, Trần Hậu Tân, Phạm Đình Khuê đã tiến hành khảo sát và chỉ ra thực trạng tác động của mạng xã hội làm biến đổi thói quen sinh hoạt, học tập, giao tiếp, ứng xử, quan điểm, tư tưởng, đạo đức của sinh viên ở hai mặt tích cực và tiêu cực.

Thứ ba, nghiên cứu về trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội, Trần Hữu Luyến và cộng sự, Bùi Thế Duy, Phan Nam Thái và cộng sự đã tập trung nghiên cứu làm rõ thực trạng tác động của mạng xã hội đến lối sống sinh viên ở thành phố Đà Nẵng và một số thành phố khác, từ đó các nghiên cứu đã chỉ ra những biểu hiện mới của lối sống thông qua các hoạt động học tập, giao tiếp ứng xử, hành vi...

1.1.3. Các công trình nghiên cứu tiêu biểu liên quan đến giải pháp phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên nói chung và sinh viên ở thành phố Đà Nẵng nói riêng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, nghiên cứu liên quan đến giải pháp phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, một số công trình tiêu biểu của các tác giả như: Guy Kawasaki và cộng sự, Brian A.

Primack, Trần Thị Tùng Lâm, Lê Hải, Tổng Bí thư Tô Lâm, Nguyễn Thị Thu Huyền và cộng sự, các nghiên cứu và bài phát biểu đã đưa ra những giải pháp về nhận thức, về môi trường, về huy động các nguồn lực, về chính sách quản lý, về đổi mới công tác đoàn, hội, xây dựng đội ngũ cán bộ đoàn, hội vững mạnh.

Thứ hai, nghiên cứu liên quan đến giải pháp phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội, một số công trình và bài viết của các tác giả Trần Hữu Luyện và cộng sự; Nguyễn Nhất Hùng, Thành ủy Đà Nẵng đã trực tiếp hoặc gián tiếp đề cập đến các giải pháp quản lý mạng xã hội, quản lý sinh viên nội trú, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về văn hóa con người... Tuy nhiên, chưa có công trình nghiên cứu trực tiếp về giải pháp phát huy lối sống tích cực và hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

1.2. GIÁ TRỊ CỦA CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ TỔNG QUAN VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ LUẬN ÁN CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU

1.2.1. Giá trị của các công trình đã tổng quan

Từ những công trình đã tổng quan có thể rút ra một số giá trị cơ bản sau:

Về mặt lý luận: Các công trình khoa học đã nghiên cứu và đưa ra khái niệm lối sống, lối sống của sinh viên, mạng xã hội; khẳng định mạng xã hội có tác động tích cực và tiêu cực đến lối sống trong các hoạt động lao động, chính trị - xã hội, văn hóa ứng xử; đồng thời đã làm rõ sự phát triển của khoa học - công nghệ, Internet và mạng xã hội đã làm thay đổi cách ứng xử và giao tiếp truyền thống của con người nói chung và sinh viên nói riêng.

Về mặt thực trạng và một số vấn đề đặt ra: một số công trình đã khảo sát, đánh giá và đi đến khẳng định mức độ sử dụng mạng xã hội ngày càng phổ biến trong giới trẻ, đồng thời đã làm rõ được những tác động của mạng xã hội đến đời sống xã hội, mà đặt biệt là thanh niên; sinh viên ở cả hai xu hướng tích cực và tiêu cực. Tuy nhiên, những công trình, bài viết đã tổng quan chủ yếu nghiên cứu và phân tích dưới góc độ tâm lý học, xã hội học, liên ngành. Dưới góc độ chính trị - xã hội chưa có công trình nào luận chứng một cách toàn diện, hệ thống về thực trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội.

Về phương hướng và giải pháp: Một số công trình nghiên cứu đã bàn đến những phương hướng và đưa ra các giải pháp xây dựng lối sống của sinh viên

hiện nay trước tác động của mạng xã hội. Tuy nhiên, những giải pháp để phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội vẫn còn là một “khoảng trống” cần tiếp tục được đi sâu nghiên cứu và làm rõ.

Về cách tiếp cận: Hầu hết các công trình nghiên cứu đều tiếp cận tác động của mạng xã hội hiện nay trên các mặt của đời sống nói chung, của sinh viên nói riêng ở các góc độ: tiếp cận liên ngành, hoặc kết hợp giữa các ngành khoa học: xã hội học, kinh tế học, nhân học, tâm lý học, văn hóa học, triết học,... ít có công trình nghiên cứu tác động của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên dưới góc độ chính trị - xã hội. Bên cạnh đó, chưa có công trình nào nghiên cứu trực tiếp, hệ thống về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội.

1.2.2. Những vấn đề luận án tiếp tục nghiên cứu

Trên cơ sở kế thừa giá trị những công trình đã tổng quan, trong phạm vi của luận án, nghiên cứu sinh mong muốn góp phần làm rõ một số vấn đề chủ yếu về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội, cụ thể:

Một là, về mặt lý luận, làm rõ quan niệm, biểu hiện lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội. Đồng thời, phân tích các yếu tố quy định lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

Hai là, phân tích thực trạng lối sống tích cực và tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội biểu hiện ở các hoạt động: học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp; thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội; văn hóa tinh thần; giao tiếp ứng xử và các quan hệ xã hội cụ thể.

Ba là, phân tích nguyên nhân thực trạng lối sống tích cực và tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội và những vấn đề đặt ra đối với lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

Bốn là, luận án đề xuất phương hướng và giải pháp cơ bản nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội đến năm 2030.

Chương 2

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

2.1. QUAN NIỆM, BIỂU HIỆN LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

2.1.1. Quan niệm về lối sống và lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng

2.1.1.1. Quan niệm về lối sống

Lối sống là tổng hòa các phương thức sống cơ bản, ổn định của các chủ thể (dân tộc, giai cấp, tầng lớp, nhóm xã hội) và các cá nhân, được hình thành gắn liền với một phương thức sản xuất nhất định, biểu hiện ở mục tiêu, lý tưởng, thái độ sống, tinh thần, trách nhiệm giải quyết các mối quan hệ trên tất cả các lĩnh vực, hoạt động sống cơ bản của con người trong những điều kiện của một hình thái kinh tế - xã hội nhất định.

Lối sống tích cực hay không tích cực chỉ có thể xác định dựa trên sự tham chiếu với chuẩn giá trị xã hội trong từng giai đoạn lịch sử. Dưới chế độ XHCN, lối sống tích cực được hình thành, phát triển gắn liền với phương thức sản xuất XHCN và chịu quy định bởi cơ sở kinh tế là chế độ công hữu về tư liệu sản xuất chủ yếu và sản xuất ở trình độ xã hội hóa cao; cơ sở chính trị là nền dân chủ XHCN; cơ sở văn hóa tinh thần là nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và hệ tư tưởng của chủ nghĩa Mác - Lênin; cơ sở xã hội là khối liên minh giữa giai cấp công nhân với giai cấp nông dân và tầng lớp trí thức do Đảng Cộng sản lãnh đạo.

Lối sống có liên quan mật thiết với các khái niệm nếp sống, lễ sống, phong cách sống. Có thể hiểu, nếp sống, lễ sống, phong cách sống chính là biểu hiện của lối sống.

2.1.1.2. Quan niệm về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng

** Về sinh viên và đặc điểm sinh viên ở thành phố Đà Nẵng*

Sinh viên ở thành phố Đà Nẵng là người đang học tập và NCKH tại các cơ sở giáo dục cao đẳng, đại học trên địa bàn thành phố. Ngoài những đặc điểm chung vốn có của sinh viên Việt Nam như: đạt được sự hoàn chỉnh về hình thể; đang hình thành và phát triển mạnh mẽ về nhân cách, khả năng thích nghi nhanh; có quan hệ xã hội phong phú; lập trường, tư tưởng chưa đạt đến trạng thái ổn định, dễ bị tác động bởi yếu tố ngoại cảnh. Sinh viên ở thành phố Đà Nẵng còn có những nét đặc thù riêng do ảnh hưởng của những điều kiện địa - chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội của vùng đất này.

** Về lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng*

Lối sống của sinh viên là tổng hòa phương thức sống cơ bản, ổn định biểu hiện ở mục tiêu, lý tưởng, thái độ sống, tinh thần trách nhiệm, hành vi trong giải quyết các mối quan hệ trên các hoạt động chủ đạo trong những điều kiện, hoàn cảnh lịch sử nhất định.

Lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng là tổng hòa phương thức sống cơ bản, ổn định biểu hiện ở mục tiêu, lý tưởng, thái độ sống, tinh thần trách nhiệm, hành vi trong giải quyết các mối quan hệ trên các hoạt động chủ đạo phù hợp với nội quy, quy định của các nhà trường; những điều kiện chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội của thành phố và của đất nước trong những giai đoạn lịch sử nhất định.

** Đặc điểm lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng*

Ngoài những đặc điểm chung về lối sống của sinh viên Việt Nam, lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng có những nét đặc điểm riêng mang đậm dấu ấn của con người Đà Nẵng, đó là: có tinh thần yêu nước, ý chí tự lực, tự cường, luôn thể hiện tinh thần cần cù trong lao động, học tập; có phẩm chất kiên cường, nghị lực vượt khó, vượt khổ; dễ thích nghi, năng động, cởi mở, thân thiện và nhanh nhạy với cái mới; có ý thức tự giác, văn minh trong quan hệ giao tiếp, ứng xử. Tuy nhiên, một bộ phận sinh viên ở thành phố Đà Nẵng có biểu hiện thờ ơ chính trị, thụ động, “lệch chuẩn” trong lối sống.

2.1.2. Mạng xã hội - Quan niệm, đặc điểm và một số tác động đến lối sống của sinh viên

2.1.2.1. Quan niệm về mạng xã hội

Mạng xã hội là một phương thức của toàn bộ các mối quan hệ giao tiếp xã hội dựa trên nền tảng Internet, trên không gian mạng, mọi người có thể trao đổi, chia sẻ, tương tác và cập nhật thông tin nhanh chóng, thuận lợi, không phân biệt không gian và thời gian.

2.1.2.2. Đặc điểm của mạng xã hội

Mạng xã hội được xây dựng dựa vào sự kết nối giữa các “cư dân mạng” với nhau trên nền tảng của Internet; tốc độ kết nối rất nhanh chóng; phạm vi chia sẻ rộng, không phân biệt không gian, thời gian; hiệu quả tác động lớn ở tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội; thông tin đa dạng “đa chiều”; các thành viên và sự liên kết giữa các thành viên là hai yếu tố cơ bản nhất tạo nên mạng xã hội; có chủ thể thông tin và được dẫn lối định hướng.

2.1.2.3. Một số tác động của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên

Tác động tích cực của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên: Mạng xã hội hỗ trợ học tập, việc làm và phát triển kỹ năng mềm của sinh viên; góp phần nâng cao nhận thức xã hội của sinh viên; làm phong phú đời sống tinh thần, là nơi thể hiện tài năng; tăng cường sự “kết nối” và giao tiếp của sinh viên, giúp sinh viên mở rộng các quan hệ xã hội.

Tác động tiêu cực của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên: Mạng xã hội dẫn đến nguy cơ gây nghiện, phụ thuộc vào mạng xã hội ảnh hưởng hiệu quả học tập, rèn luyện của sinh viên; thông tin sai lệch, bịa đặt do mạng xã hội lan truyền ảnh hưởng tư duy nhận thức của sinh viên; ảnh hưởng đến sức khỏe tâm thần và thể chất của sinh viên; mạng xã hội làm giảm tương tác xã hội trực tiếp.

Từ những phân tích trên, có thể quan niệm: Lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội là tổng hòa phương thức sống cơ bản, ổn định của sinh viên đang chịu sự tác động đa chiều của mạng xã hội, làm cho các biểu hiện cơ bản trong lối sống của sinh viên như học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp; thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội; hoạt động văn hóa tinh thần; hoạt động giao tiếp ứng xử và các quan hệ xã hội cụ thể của sinh viên biến đổi theo cả hai xu hướng tích cực và tiêu cực.

2.1.3. Một số biểu hiện cơ bản lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, biểu hiện trong học tập, nghiên cứu khoa học, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp, sự chủ động, tích cực, tự giác, có ý thức trách nhiệm cao của sinh viên trong các hoạt động học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng và trong việc sử dụng mạng xã hội để hỗ trợ và nâng cao hiệu quả của các hoạt động đó chính là biểu hiện của lối sống tích cực. Những biểu hiện chưa tích cực là: sự lệ thuộc vào những kiến thức sẵn có trên mạng xã hội; thiếu tư duy sáng tạo trong học tập, NCKH; sử dụng mạng xã hội cho các mục đích không tích cực, sống khép kín, thụ động, thiếu ý thức trách nhiệm, thiếu tinh thần phản biện, thiếu kỷ luật, đề cao lợi ích cá nhân.

Thứ hai, biểu hiện ở thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội, ý thức của sinh viên đối với hoạt động chính trị - xã hội, niềm tin vào chế độ XHCN, thái độ trách nhiệm xã hội, tích cực tham gia vào các sinh hoạt chính trị do nhà trường, Đoàn thanh niên, Hội sinh viên tổ chức. Sinh viên tích cực sử dụng

mạng xã hội để tham gia và nắm bắt các thông tin về hoạt động chính trị - xã hội; kết nối và thực hiện các hoạt động thiện nguyện; lan tỏa những việc làm có ý nghĩa; đấu tranh và phản biện xã hội là biểu hiện của lối sống tích cực. Những biểu hiện chưa tích cực là: có nhận thức lệch chuẩn, thiếu tinh thần đấu tranh, phản biện trước những thông tin tiêu cực từ mạng xã hội, giảm sự chú ý, thờ ơ đối với các hoạt động chính trị - xã hội trực tiếp.

Thứ ba, biểu hiện ở hoạt động văn hóa tinh thần, sinh viên ở thành phố Đà Nẵng có hoạt động văn hóa tinh thần đa dạng, phong phú. Biểu hiện tích cực là: chủ động, tích cực sử dụng mạng xã hội để tìm hiểu, tham gia các hoạt động văn hóa tinh thần lành mạnh; dễ tiếp cận với các trào lưu văn hóa mới. Biểu hiện chưa tích cực là: có nhận thức, thái độ và hành vi chưa chuẩn mực đối với hoạt động văn hóa tinh thần lành mạnh; xa rời các hoạt động văn hóa truyền thống, đề cao văn hóa ngoại lai.

Thứ tư, biểu hiện qua hoạt động giao tiếp ứng xử và trong các mối quan hệ xã hội cụ thể, sinh viên ở thành phố Đà Nẵng có hoạt động giao tiếp, ứng xử và các quan hệ xã hội rất phong phú, đa dạng. Biểu hiện tích cực là: coi trọng và giữ gìn những phép tắc, chuẩn mực của lối sống truyền thống dân tộc, tích cực sử dụng mạng xã hội để mở rộng các mối quan hệ xã hội. Biểu hiện chưa tích cực là: thể hiện sự thực dụng trong các mối quan hệ xã hội cụ thể, có hành vi thái độ thiếu chuẩn mực, nhất là trên môi trường mạng xã hội.

2.2. NHỮNG YẾU TỐ QUY ĐỊNH LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

2.2.1. Những điều kiện kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội của thành phố Đà Nẵng

Đà Nẵng là trung tâm lớn về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội vùng Trung Bộ, giữ vị trí quan trọng cả về kinh tế - xã hội và quốc phòng - an ninh. Có nhiều lợi thế để phát triển, do đó thành phố Đà Nẵng đạt nhiều thành tựu vượt bậc trên tất cả các lĩnh vực, từ đó đã tạo ra môi trường, điều kiện sống thuận lợi đã góp phần ổn định tư tưởng, củng cố niềm tin, khơi dậy khát vọng học tập, rèn luyện và tính năng động, sáng tạo của sinh viên. Tuy nhiên, tính khắc nghiệt trong cạnh tranh của nền kinh tế đã tạo ra những áp lực cho sinh viên; trong xã hội và tại các nhà trường xuất hiện nhiều hiện tượng tiêu cực đã ảnh hưởng lớn đến chức năng giáo dục của nhà trường và gây ra nhiều hệ lụy đến nhận thức và lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng.

Sinh viên ở thành phố Đà Nẵng là những người xuất thân từ nhiều miền quê khác nhau, những truyền thống quê hương, vùng miền trở thành “chất đề kháng” để sinh viên chống lại những ảnh hưởng tiêu cực từ môi trường bên ngoài, tuy nhiên, cũng có những phong tục, tập quán lạc hậu vùng miền đã gây cản trở đến quá trình hình thành lối sống tích cực ở sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

2.2.2. Công tác tuyên truyền, giáo dục của các chủ thể

Về phía gia đình, gia đình là môi trường văn hóa, giáo dục đầu tiên có ý nghĩa rất quan trọng cho việc hình thành nhân cách, đạo đức, lối sống của sinh viên. Trong giai đoạn hiện nay, cùng với những biến đổi của điều kiện kinh tế - xã hội đã làm cho phương thức giáo dục của gia đình đối với con cái cũng có sự điều chỉnh như: trao quyền tự chủ, tự lập, tự do thay vì áp đặt. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều gia đình bảo bọc, giám sát đã làm mất đi tính tự lập của con em mình. Cả hai xu hướng này đã ảnh hưởng cả tích cực và tiêu cực đến lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Về phía nhà trường, tùy theo chức năng, nhiệm vụ của mình, mỗi chủ thể ở các nhà trường có vai trò khác nhau trong công tác tuyên truyền, giáo dục. Do đó, sự nhận thức đúng đắn của các chủ thể giáo dục có ý nghĩa rất quan trọng, quyết định đến hiệu quả công tác tuyên truyền, giáo dục đối với việc hình thành lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

2.2.3. Âm mưu “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch

Hiện nay, các thế lực thù địch đang sử dụng rất nhiều âm mưu, thủ đoạn để thực hiện chống phá nước ta, nhất là chiến lược “diễn biến hòa bình”, chúng lợi dụng mạng xã hội để gieo rắc những tư tưởng phản động, những sản phẩm văn hóa độc hại đầu độc nhân dân ta, nhất là thế hệ trẻ trong đó có sinh viên ở thành phố Đà Nẵng. Những thông tin đó đang hằng ngày, hằng giờ tác động vào nhận thức, tư tưởng của thanh niên, sinh viên, ảnh hưởng lớn đến việc hình thành lối sống của họ.

2.2.4. Yếu tố chủ quan của chính bản thân sinh viên

Bản thân mỗi sinh viên vừa là khách thể của quá trình giáo dục ở nhà trường, vừa là chủ thể trực tiếp nhất trong quá trình tự giáo dục lối sống tích cực của chính bản thân họ trước tác động của mạng xã hội. Với vai trò là chủ thể trực tiếp, các đặc điểm tâm lý, tự ý thức, tự rèn luyện; định hướng giá trị lý

tưởng và việc giải quyết mối quan hệ lợi ích trong các hoạt động chủ đạo của sinh viên là những yếu tố bên trong quyết định hành vi sống và ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Chương 3

LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG HIỆN NAY TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI - THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA

3.1. THỰC TRẠNG LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG HIỆN NAY TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

3.1.1. Khái quát về Đại học Đà Nẵng và các trường đại học có đối tượng khảo sát

Đại học Đà Nẵng là một hệ thống đại học của Việt Nam bao gồm 6 trường thành viên: Trường Đại học Bách khoa; Trường Đại học Kinh tế; Trường Đại học sư phạm; Trường Đại học Ngoại ngữ; Trường Đại học sư phạm kỹ thuật; Trường Đại học CNTT và truyền thông Việt - Hàn và 07 đơn vị trực thuộc (Phân hiệu ĐHĐN tại Kon Tum, Viện nghiên cứu và Đào tạo Việt - Anh, Viện Công nghệ quốc tế DNIIT, Trường Y Dược, Khoa Giáo dục thể chất; Khoa Giáo dục Quốc phòng và An ninh, Trung tâm Đào tạo thường xuyên). Trong đó, hệ thống đào tạo chất lượng cao ngày càng được bổ sung, hoàn chỉnh cả về ngành nghề, lĩnh vực đào tạo và chất lượng đào tạo, NCKH và cung ứng dịch vụ kỹ thuật chất lượng cao cho khu vực miền Trung, Tây Nguyên và cả nước. Trong quá trình tồn tại và phát triển ĐHĐN “đã đào tạo cho đất nước hàng chục vạn chuyên gia kỹ thuật - công nghệ, các nhà quản lý kinh tế, quản lý giáo dục, các nhà sư phạm và chuyên gia ngoại ngữ...”.

3.1.2. Thực trạng lối sống tích cực và tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

3.1.2.1. Thực trạng lối sống tích cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, về ý thức học tập, nghiên cứu khoa học, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, phần lớn sinh viên đã tự giác, chủ động đối với học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp và tích cực sử dụng mạng xã hội để nâng cao hiệu quả của các hoạt động cơ bản này.

Thứ hai, về ý thức, trách nhiệm của sinh viên đối với thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội trước tác động của mạng xã hội, đa số sinh viên có ý thức, trách nhiệm cao đối với các hoạt động chính trị - xã hội, tích cực sử dụng mạng xã hội như một diễn đàn để tham gia phản biện xã hội; bày tỏ chính kiến về các vấn đề chính trị - xã hội của đất nước; tham gia và huy động các nguồn lực xã hội vì lợi ích cộng đồng.

Thứ ba, về ý thức, thái độ đối với hoạt động văn hóa tinh thần của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội, đa số sinh viên chủ động, tích cực, tự giác tham gia vào các phong trào văn hóa, văn nghệ, thể dục thể thao do trường phát động, tích cực sử dụng mạng xã hội để thưởng thức, tiếp cận và lan tỏa các hoạt động văn hóa, thể thao lành mạnh; lên án phê phán những thông tin, ấn phẩm không phù hợp.

Thứ tư, về nhận thức, thái độ, hành vi của sinh viên trong quan hệ giao tiếp, ứng xử và các mối quan hệ xã hội cụ thể trước tác động của mạng xã hội, phần lớn sinh viên ở thành phố Đà Nẵng có thái độ đúng mực đối với hoạt động giao tiếp, ứng xử hằng ngày đối với các mối quan hệ xã hội cụ thể, nhất là trên Fanpage của nhà trường, tích cực sử dụng mạng xã hội để nâng cao kỹ năng giao tiếp, ứng xử và mở rộng các quan hệ xã hội.

3.1.2.2. Thực trạng lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, về ý thức học tập, nghiên cứu khoa học, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, một bộ phận sinh viên ở thành phố Đà Nẵng có biểu hiện thụ động, sao nhãng và chưa phát huy được tính chủ động, tự giác của mình trong các hoạt động học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp tương lai, chưa sử dụng mạng xã hội một cách hiệu quả để phục vụ cho các hoạt động này.

Thứ hai, về ý thức, trách nhiệm của sinh viên đối với thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội trước tác động của mạng xã hội, một bộ phận sinh viên có biểu hiện thiếu niềm tin, sống thiếu hoài bão, bàng quan trước những vấn đề chính trị - xã hội của đất nước, chưa có ý thức, trách nhiệm cao đối với những hành vi tiêu cực, nhất là trên môi trường mạng xã hội.

Thứ ba, về ý thức, thái độ đối với hoạt động văn hóa tinh thần của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội, một bộ phận sinh

viên thờ ơ đối với các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể thao tại nhà trường, nhất là các hoạt động tôn vinh các giá trị văn hóa truyền thống, chưa có ý thức cao và thái độ đúng đắn đối với những thông tin, sản phẩm văn hóa thiếu lành mạnh trên môi trường mạng.

Thứ tư, về nhận thức, thái độ, hành vi của sinh viên trong quan hệ giao tiếp, ứng xử và các mối quan hệ xã hội cụ thể trước tác động của mạng xã hội, một bộ phận sinh viên có nhận thức, thái độ, hành vi chưa tích cực trong quan hệ giao tiếp, ứng xử và các mối quan hệ xã hội cụ thể. Trước tác động tiêu cực của mạng xã hội, làm cho lối sống thực dụng, vị kỷ của sinh viên có dấu hiệu tăng lên, làm méo mó các mối quan hệ xã hội.

3.2. NGUYÊN NHÂN THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA ĐỐI VỚI LỐI SỐNG CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG HIỆN NAY TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

3.2.1. Nguyên nhân thực trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

3.2.1.1. Nguyên nhân thực trạng lối sống tích cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, nhận thức đúng đắn và sự quan tâm của các chủ thể trong công tác tuyên truyền, giáo dục.

Thứ hai, môi trường kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội ở thành phố Đà Nẵng thuận lợi.

Thứ ba, sự nhận thức đúng đắn của sinh viên về tác động hai mặt của mạng xã hội.

3.2.1.2. Nguyên nhân thực trạng lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, công tác tuyên truyền, giáo dục của các chủ thể chưa có chiều sâu.

Thứ hai, do môi trường kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội ở thành phố Đà Nẵng còn một số hạn chế nhất định.

Thứ ba, trình độ nhận thức, thái độ, trách nhiệm trong tự bồi dưỡng, rèn luyện ý chí quyết tâm, khát vọng vươn lên ở một số sinh viên chưa thực sự tốt trước tác động của mạng xã hội.

3.2.2. Những vấn đề đặt ra đối với lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội

3.2.2.1. Vấn đề đặt ra đối với nhận thức và phát huy lối sống tích cực từ chính bản thân sinh viên trước tác động của mạng xã hội

Hiện nay, nhu cầu sử dụng mạng xã hội để nâng cao hiệu quả cho các hoạt động chủ đạo của sinh viên là rất lớn. Tuy nhiên, khả năng tiếp nhận, lựa chọn, chắt lọc thông tin... chưa thật sự tương xứng. Tác động của mạng xã hội đến lối sống sinh viên ở thành phố Đà Nẵng là tất yếu, khách quan. Tuy nhiên, việc tiếp nhận những tác động tích cực hay tiêu cực lại mang tính chủ quan của bản thân sinh viên. Thực trạng lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng cho thấy, năng lực nhận thức, ý thức, trách nhiệm của một bộ phận sinh viên chưa cao, nhất là đối với những tác động tiêu cực từ mạng xã hội. Vì vậy, cần sự định hướng kịp thời của các chủ thể giáo dục để sinh viên tiếp thu những tác động tích cực từ mạng xã hội và ngăn ngừa hạn chế những tác động tiêu cực của mạng xã hội đến lối sống của bản thân.

3.2.2.2. Vấn đề đặt ra đối với công tác giáo dục, tuyên truyền của các chủ thể: nhà trường, gia đình, xã hội

Về phía nhà trường, khả năng, năng lực phản ứng của các chủ thể nhà trường đối với tác động của mạng xã hội còn chưa tương xứng so với yêu cầu đặt ra.

Về phía gia đình, chưa theo kịp tốc độ phát triển mạnh mẽ của mạng xã hội và gặp nhiều khó khăn trong việc định hướng, giáo dục cho con em mình.

Về phía xã hội, về quản lý nhà nước đối với mạng xã hội trong việc ngăn chặn tin độc, tin giả, lừa đảo nhất là đối với Facebook, Youtube, Tiktok... còn một số hạn chế nhất định.

3.2.2.3. Nhiều bất cập, hạn chế trong đời sống cùng với những tác động tiêu cực của mạng xã hội đang đặt ra thách thức mới đối với quá trình rèn luyện lối sống tích cực của sinh viên

Trong thời kỳ quá độ đi lên CNXH ở nước ta hiện nay đang tồn tại nhiều vấn đề bất cập, nghịch lý; khoảng cách giữa các vấn đề lý luận mà sinh viên được học, được dạy với thực tiễn đời sống đang còn khá lớn. Bên cạnh đó,

những tác động tiêu cực chưa được kiểm soát tốt từ môi trường mạng xã hội làm cho những biểu hiện tiêu cực trong lối sống như: thực dụng, vị kỷ, thờ ơ, vô cảm... ngày càng gia tăng, điều này đã dẫn đến những khó khăn, trở ngại trong phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên.

Chương 4

PHƯƠNG HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT HUY LỐI SỐNG TÍCH CỰC, HẠN CHẾ LỐI SỐNG TIÊU CỰC CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI ĐẾN NĂM 2030

4.1. PHƯƠNG HƯỚNG PHÁT HUY LỐI SỐNG TÍCH CỰC, HẠN CHẾ LỐI SỐNG TIÊU CỰC CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI ĐẾN NĂM 2030

4.1.1. Phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội phải thông qua việc tăng cường vai trò của các chủ thể và của bản thân sinh viên

Phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vừa mang nghĩa *tự phát huy*, vừa mang nghĩa *được phát huy*, được giáo dục. Trong đó, vai trò tự phát huy, tự giáo dục của sinh viên là rất quan trọng. Nhưng để quá trình này đúng hướng, hiệu quả, phù hợp với chuẩn giá trị xã hội thì cần có sự hướng dẫn, giáo dục của các chủ thể. Trên cơ sở quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng đối với công tác giáo dục đạo đức, lối sống cho các tầng lớp nhân dân, nhất là thế hệ trẻ, Đảng bộ, chính quyền thành phố Đà Nẵng; Ban Giám hiệu, Đoàn Thanh niên, Hội sinh viên các nhà trường và xã hội cần quan tâm, giúp đỡ sinh viên trong việc tiếp nhận, chất lọc những tác động tích cực từ mạng xã hội để hoàn thiện lối sống.

4.1.2. Phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội phải gắn với việc xây dựng môi trường học đường lành mạnh

Việc xây dựng môi trường xã hội lành mạnh là tiền đề rất quan trọng để tạo ra môi trường học đường trong sạch, từ đó, tạo động lực cho sinh viên học

tập, rèn luyện, phấn đấu và trưởng thành. Môi trường học tập lành mạnh, dân chủ, tiến bộ chính là cơ sở quan trọng tạo nên động lực thúc đẩy sinh viên tự giác, chủ động, tích cực trong các hoạt động chủ đạo. Ngược lại, môi trường học tập thiếu nghiêm túc, thiếu dân chủ, không công bằng sẽ là tạo ra những cản trở, thách thức trong phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

4.1.3. Phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội phải kế thừa giá trị tốt đẹp của lối sống truyền thống dân tộc, tiếp thu giá trị lối sống tiến bộ của thời đại và lối sống con người Đà Nẵng

Trải qua hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước, dân tộc Việt Nam đã hình thành cho mình một lối sống với những nét bản sắc độc đáo. Lối sống ấy là một bộ phận nằm trong hệ giá trị truyền thống của dân tộc đó chính là: lòng yêu nước, ý chí tự cường, đoàn kết, ý thức cộng đồng, lòng nhân ái, khoan dung, đức tính cần cù, ứng xử tinh tế, giản dị... Trong đó, lòng yêu nước chính là giá trị truyền thống chính yếu của dân tộc ta. Bên cạnh đó, Đà Nẵng cũng là vùng đất giàu truyền thống yêu nước và hội tụ nhiều giá trị văn hóa đặc sắc do có vị trí địa - chính trị đặc thù. Kế thừa những giá trị ấy làm cơ sở định hướng để phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

4.1.4. Phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cần đảm bảo kết hợp chặt chẽ giữa “xây” và “chống”

Kết hợp chặt chẽ giữa “xây” và “chống” là yêu cầu mang tính nguyên tắc, có tính quy luật trong tiến hành cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Trong đó, “xây” là phải trang bị cho sinh viên những tri thức về khoa học, những hiểu biết về lối sống tích cực trên cơ sở thế giới quan duy vật biện chứng, nhân sinh quan cộng sản; “chống” là quá trình đấu tranh làm thất bại các quan điểm phản động, sai trái của các thế lực thù địch, những biểu hiện của lối sống tiêu cực, phản tiến bộ, lệch chuẩn. Bảo đảm kết hợp giữa “xây” và “chống” nhằm tạo sức đề kháng cho sinh viên trước những thông tin xấu, độc hại, sai lệch.

4.2. GIẢI PHÁP CƠ BẢN PHÁT HUY LỐI SỐNG TÍCH CỰC, HẠN CHẾ LỐI SỐNG TIÊU CỰC CỦA SINH VIÊN Ở THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI ĐẾN NĂM 2030

4.2.1. Nhóm giải pháp về nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể trong việc phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các cấp ủy đảng, Ban Giám hiệu tại các nhà trường về phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Thứ hai, nâng cao nhận thức, trách nhiệm và phát huy vai trò của Đoàn thanh niên, Hội sinh viên trong việc tổ chức thực hiện phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Thứ ba, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của khoa, phòng ban, trung tâm ở các nhà trường trong việc phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Thứ tư, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của giảng viên trong việc phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Thứ năm, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của gia đình trong việc phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

4.2.2. Nhóm giải pháp về tạo dựng môi trường học tập lành mạnh - tiền đề quan trọng nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, xây dựng các tổ chức, lực lượng ở các nhà trường thật sự trong sạch, vững mạnh, có uy tín, có năng lực nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Thứ hai, đầu tư, hiện đại hóa cơ sở vật chất và tạo ra nhiều hoạt động bổ ích phục vụ hiệu quả việc phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Thứ ba, xây dựng và hoàn thiện quy chế quản lý và sử dụng mạng xã hội đối với sinh viên, có quy định rõ nghĩa vụ và trách nhiệm của sinh viên trong từng trường hợp cụ thể.

4.2.3. Nhóm giải pháp về tăng cường hoạt động quản lý mạng xã hội và công tác kiểm tra, giám sát, phối hợp giữa các chủ thể để phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, tăng cường hoạt động quản lý mạng xã hội.

Thứ hai, tăng cường hoạt động kiểm tra giám sát việc chấp hành nội quy, quy chế của nhà trường và việc thực hiện pháp luật về an ninh mạng, tuân thủ quy tắc ứng xử trên mạng xã hội.

Thứ ba, tăng cường phối hợp giữa gia đình, nhà trường, xã hội nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

4.2.4. Nhóm giải pháp về đổi mới nội dung, phương thức giáo dục, tuyên truyền nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, đổi mới nội dung giáo dục lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

Thứ hai, đa dạng hóa các phương thức tuyên truyền, giáo dục lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội.

Thứ ba, tăng cường sử dụng mạng xã hội để tuyên truyền, giáo dục nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên.

4.2.5. Nhóm giải pháp về nâng cao ý thức tự giác, chủ động, tích cực cho sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trong phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực trước tác động của mạng xã hội

Thứ nhất, bản thân sinh viên phải nhận thức được việc tự giáo dục, tự rèn luyện về lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội dưới sự định hướng của các chủ thể giáo dục.

Thứ hai, tự bản thân mỗi sinh viên cần thường xuyên xây dựng động cơ, trách nhiệm và ý chí, quyết tâm cao trong học tập, rèn luyện về lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội.

Thứ ba, phát huy vai trò chủ động, tích cực của sinh viên trong xây dựng và thực hiện kế hoạch tự học tập, rèn luyện.

Thứ tư, phát huy vai trò chủ động, tích cực của sinh viên trong đấu tranh chống lại những hành vi, biểu hiện sai trái trên môi trường mạng xã hội.

KẾT LUẬN

Sinh viên đóng vai trò rất quan trọng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, là nguồn nhân lực chủ yếu quyết định thắng lợi sự nghiệp xây dựng CNXH trong tương lai. Họ có tư duy nhạy bén, có hoài bão, dễ thích nghi và đang trong giai đoạn hình thành về mặt nhân cách, lối sống.

Lối sống của sinh viên là tổng hòa những phương thức sống ổn định của sinh viên được vận hành theo một hệ thống chuẩn mực, giá trị xã hội trong điều kiện nước ta đang ở thời kỳ quá độ lên CNXH và được biểu hiện thông qua các hoạt động đặc trưng như: hoạt động học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp của tương lai; thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội; hoạt động văn hóa tinh thần; hoạt động giao tiếp, ứng xử và các mối quan hệ xã hội cụ thể. Sinh viên có lối sống tích cực sẽ tự nguyện, tự giác tiến hành các hoạt động chủ đạo của mình hướng đến các chuẩn mực, giá trị xã hội và chủ động, tích cực sử dụng mạng xã hội để phục vụ hiệu quả cho các hoạt động chủ đạo của mình.

Lối sống của sinh viên được định hình gắn liền và chịu sự tác động của nhiều yếu tố, trong đó, mạng xã hội là yếu tố tác động mạnh mẽ nhất, làm biến đổi lối sống của sinh viên trên hai phương diện tích cực lẫn tiêu cực. Từ đó, đặt ra yêu cầu cần phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, làm cho lối sống sinh viên ngày càng phù hợp với giá trị, chuẩn mực xã hội và mục tiêu, yêu cầu đào tạo của các nhà trường, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Tổng bí thư Tô Lâm đã nhấn mạnh, “nhiệm vụ xây dựng chủ nghĩa xã hội là công việc khó khăn, lâu dài, phức tạp, tương lai của chủ nghĩa cộng sản thuộc về thanh niên”. Nhận thức rõ yêu cầu và nhiệm vụ của mình, đại bộ phận sinh viên ở thành phố Đà Nẵng đã có nhận thức đúng đắn, có ý thức, trách nhiệm cao và thái độ, hành vi đúng đắn trong các hoạt động học tập, NCKH, rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp của tương lai; thực tiễn hoạt động chính trị - xã hội; hoạt động văn hóa tinh thần; hoạt động giao tiếp, ứng xử và các mối quan hệ xã hội cụ thể; tuy nhiên, một bộ phận sinh viên vẫn còn thụ động, ỷ lại, chưa có nhận thức đúng đắn đối với các hoạt động chủ đạo của mình trước tác động của mạng xã hội.

Thực trạng trên xuất phát từ sự nhận thức và sự quan tâm của các chủ thể; từ môi trường kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội của thành phố Đà Nẵng; tự nhận thức của chính bản thân sinh viên. Đồng thời, đã đặt ra một số vấn đề cần tập trung giải quyết: đối với nhận thức và phát huy lối sống tích cực từ chính bản thân sinh viên trước tác động của mạng xã hội; đối với công tác giáo dục, tuyên truyền của các chủ thể: nhà trường, gia đình, xã hội; nhiều bất cập, hạn chế trong đời sống cùng với những tác động tiêu cực của mạng xã hội đang đặt ra thách thức mới đối với quá trình rèn luyện lối sống tích cực của sinh viên. Đây chính là căn cứ thực tiễn để là cơ sở quan trọng để xác định những phương hướng và đề xuất những giải pháp phù hợp nhằm phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trong thời gian tới.

Để phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội trong thời gian tới. Nghiên cứu chỉ ra một số định hướng và giải pháp. Mỗi định hướng và giải pháp đều có vai trò nhất định trong phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Các định hướng, giải pháp trong luận án có mối quan hệ tác động qua lại, hỗ trợ nhau, do đó cần được tiến hành đồng bộ để tạo ra sự tác động tích cực, cùng chiều nhằm nâng cao hiệu quả của việc phát huy lối sống tích cực, hạn chế lối sống tiêu cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng trước tác động của mạng xã hội trong thời gian tới. Việc tuyệt đối hóa hoặc xem nhẹ các định hướng và giải pháp nêu trên đều không mang lại hiệu quả.

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1. Hoàng Thị Kim Liên (2023), “Giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức, lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội”, *Tạp chí Quản lý nhà nước điện tử*, ngày 14/12.
2. Hoàng Thị Kim Liên (2024), “Ảnh hưởng của mạng xã hội đến đạo đức, lối sống của sinh viên hiện nay (Nghiên cứu sinh viên ở thành phố Đà Nẵng)”, *Tạp chí Khoa học và Công nghệ - Đại học Đà Nẵng*, vol 22, số 2, năm 2024, tr.1-6.
3. Hoàng Thị Kim Liên (2024), “Tác động hai mặt của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay”, *Tạp chí Quản lý nhà nước điện tử*, ngày 04/6.
4. Hoàng Thị Kim Liên (2024), “Phát huy ưu thế của mạng xã hội trong giáo dục lối sống cho sinh viên hiện nay”, *Tạp chí Quản lý nhà nước điện tử*, ngày 17/9.
5. Hoàng Thị Kim Liên (2025), “Kế thừa giá trị, lối sống truyền thống dân tộc trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên Việt Nam hiện nay trước tác động của mạng xã hội”, *Tạp chí Chủ nghĩa xã hội Lý luận và thực tiễn*, Số 35 (2- 2025).
6. Hoàng Thị Kim Liên (2025), Phát huy lối sống tích cực của sinh viên ở thành phố Đà Nẵng hiện nay trước tác động của mạng xã hội, *Tạp chí Giáo dục lý luận, Học viện Chính trị khu vực I*, Số 392 (8 -2025).